

● Konuşturana: Hüseyin Kaya

Senelerdir şiirle, yayıncılıkla meşgulsünüz. Bu yola çıkarken hedefiniz neresi idi, şimdi bu hedefin neresindediniz?

“Sonunu düşünen kahraman olamaz” derler ama işin doğrusu kahraman olmak için de yola çıkmadım. Kendime bir hedef belirlemedim. Erdem Beyazıt ağabeyi rahmetle alarak onun bir sözünü ile sözümüzdü sürdürdüm: “Aşkın bir adı da yorulmamaktır.” Ben de bir karınca misali yol yürümeye çalışıyorum. Gönlümüzü ve ekmeğimizi bölüştüğümüz onlarca arkadaşımız yayıncı oldu ama ben hâlâ yayıncı olamadım. Çünkü bu işten para kazanmıyorum. Bu yaşıma kadar çıkardığım kitapların bir kaç tanesi hariç tamamını kendi imkanlarımla bastırdım. Bir ara bizimle fotoğraf çektiren arkadaşlara kitaplarımın basımını rica etmişim. Bin ah işittim. Söylediğime pişman oldum. İki deneme kitabım farklı yayınevlerinde çıktı telif ücreti olarak bir miktar kitap verdiler ama verdikleri telif ücretinin üç dört katı kitabı daha sonra bir şekilde bana sattılar.

Yaklaşık 40 yıldır yayın dünyasının içindeyim. Çoğu gitti azı kaldı. Hedefim iyi insanlarla karşılaşmış birimizden razı olacak şekilde bir hayat sürerken Allah'ın gönlümüze ilham ettiği güzel kelimeleri bir ahenk, bir üslup içerisinde bizden sonraki nesillere yazılı belge olarak bırakmayı amaçladım. Bizden sonraki zamanlarda bunların bir kıymeti harbiyesi olur mu olmaz mı arasını bilmiyorum. Bir değer bırakıp bırakmadığımızı bizden sonraki nesiller karar verecektir. Ben sadece karınca misali bizden sonra geçecek olanların edebiyat köprüsünün yapımı için su taşımaya çalışıyorum.

Edebiyatın hele de şiirin karın doyurmadığına, çay içirdiğine dair genel bir yaklaşım var, bu yaklaşıma katılıyor musunuz? Genel olarak edebiyat, özelde ise şiir bir kazanca vesile olabilir mi? Olmalı mı?

Bugüne kadar gerçek manada hiçbir şairin ‘şirden para kazanayım’ düşüncesiyle şiir yazdığını duymadım, okumadım. Şiir, şairin özelidir. Bazı şairler kimseyle paylaşmadan terekesine bırakmak için yazar. Bazı şairler yazdıklarını paylaşır, bazı şairler ise yazdıklarını insanların gözüne sokmaya çalışır.

Bir şair, şiir yazarak herkes tarafından beğenilmek istenen şair olmayı öncelersene ömür boyu nefsinin peşinde yürür. Öldüğünde ise şiirleri de kendisiyle birlikte ölür.

Has şair, meyve veren ağaç gibidir devamlı dallarını yere eğer -ki herkes nasibine düştüğü kadarını alsın- kaktüs gibi büyümmez.

Şiir yazma bir mecburiyet değil bir gönül işidir. Şairin paraya ihtiyacı olsaydı kışın sırtında bir palatosu olmadığı halde sırf para verecekler diye şiir yarışmasına katılmamak için direnmezdi.

Günümüzde şiirin karın doyurduğunu da ayrıca söyleyebilirim. Yarışmaları takip eden binlerce şair var. Adrese teslim şiirler yazıyorlar ve bundan da para kazanıyorlar. Bunun ayrıca bir sektör olduğunu da söylemeden geçmeyelim.

Ben şiirin para kazandırıcısından yana değil gönül kazandırıcısından yanayım.

Bir şeyler kazandırmak zorunda mı yani şiir? Beklentisiz olmaz mı?

Karacaoğlan yüzyıllar önce bir şiirinde bize şöyle bir nasihatte bulunuyor ve biz bu nasihatini yeri ve zamanı geldiğinde kendi yazdığımız şiir gibi şöyle okuyoruz:

“Dinle sana bir nasihat edeyim

Hatırdan gönülden geçici olma

Yiğidin başına bir iş gelince

Anı yâd illere açıcı olma

*Mecliste ârif ol kelâmı dinle
El iki söylerse sen birin söyle
Elinden geldikçe iyilik eyle
Hatıra dokunup yıkıcı olma.”*

Bugün Karacaoğlan gibi onlarca âşîğın/şairin şiirleriyle mayalanmıştır şiirimiz. Bu mayadan haberdar olmayan şairlerin şiirleri de süttozundan yapılan süt mamulleri gibidir. Üç aşağı beş yukarı aynı değerleri paylaştığımız insanlarla gönül komşuluğu yaparız. Fikir ve düşünce olarak birbirimizi besleriz. Bunları yaparken de birbirimizden karşılık beklemeyiz. Bizim birbirimize kazandırdığımız ne ise şiirin bize, şiirin şiire, şairin şaire de kazandırdığı odur. Bunun adı hiçbir zaman beklenti olmaz. Beklenti içinde olanları da hem insan olarak hem de şair olarak kabul etmeyiz.

Gönül kazanmak, dediniz ya orda kaldım. Onlarca deyimde, türküde, şarkıda var bu kelime; üzerine yazılar yazıldı, tanımlama çalışmaları yapıldı. Türkçenin gücü, farklılığı bu kelimeyle izah edilmeye çalışıldı. Sizce nedir gönül?

Gönül, Allah'ın içimize yerleştirdiği aynadır. Endam aynasından bakıp içimizdeki aynanın zaman zaman tozunu, buğusunu almazsak aynanın sırtı dağılır bir cam parçası haline döner. Gönül deyince Derviş Yunus aklınızın ortasına oturur ve şöyle der:

*“Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil”*

Gönül kelimesi bize has bir kelimedir. Bundan dolayı başka dillere tercüme edildiğinde bir karşılığı yoktur. Çünkü soyut bir kavramdır. Bu kelime daha çok insanın insana insanca bakması, onun hâlinin hâl diliyle anlaşılmasının karşılığıdır. Bundan dolayı gönlün kendine has bir dili vardır. Bu dil, dil dilinden içre bir dildir. İnsan insanın gönlüne dokunabilirse arada muhabbet hâsil olur. Buradan

şiire geçecek olursak; şiir de okurun gönlüne dokunduğu kadarıyla şiir diğer tarafı ise laf ı güzafıdır. Bir şair gönle dokunan şiirler yazmak istiyorsa yolu mutlaka Yunus Emre ile kesişmelidir. Hayatında Yunus Emre'ye yer açmayan hiçbir şair, şiir vadi-lerindeki endemik kelimelere karşılaşmaz bunda dolayı da şiirleri kuru gürültüden öteye geçemez.

“Yunus” deyince değinmeden geçmek istemedim. Tekke şiiri etkisini, önemini yitirdi mi ya da günümüzde devam ediyor mu sizce?

Günümüzde gerçek manada tekke kalmadığından Tekke şiiri yazılmıyor maalesef.

Hoca Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, Kaygusuz Abdal, Hacı Bayram-ı Veli, Eşrefoğlu Rumi, Pir Sultan Abdal, Niyaz-ı Mısrî, Sinân-ı Ümmî, Hüdâi, Kuddusi Ahmet Efendi, Turâbi gibi şiirler yazan olmasa da gerek ilahiler, nefesler, deyişler, türkülerle tekke şiiri bir şekilde nasibi olan şairleri aşılama devam ediyor.

Bir gün bu şiirlere tekrar dönülür mü orasını bilmiyorum ama bildiğim kadarıyla tekke ve zaviyeler amaçlarının dışına itilmeye başladığı zamanlardan beri çileye talip olarak olgunlaşmaya çalışacak insan kalmadığından o ruh iklimiyle buluşacak şiirler de yazılmıyor. Yukarıda isimlerini zikrettiğimiz gönül ehli şairler, bir şekilde gönüllerde varlıklarını sürdürmeye çalışacaklardır. Bunun en güzel örneği ise Yunus Emre'nin yeniden hayatımıza girmesi, onun arı duru Türkçesiyle yeni tanış olmaya başladık. Darısı diğerlerine.

Kırağı dergisinden hatırlıyorum, o zamanlar üniversiteye henüz başlamış bir öğrenciydim ve dergiler arasında ümit verici mektuplar alırdım sizden. Şimdilerde Hece Taşları'na çalışmalarını gönderen gençlerle de yazıştığımız, onlara önerilerde bulunduğunuz oluyor mu?

Her nesil kendi çağından yakınlıkla dünyayı terk edip giderken de bu yakınlıklardan çıkarabileceğimiz dersler vererek gitti. Kırağı şiir dergisi çıkarken yayın hayatını sürdüren edebiyat dergileri iki elin parmaklarından belki biraz fazlaydı. Bundan dolayı her dergi bir okul gibiydi. Gelen mektuplar ce-

vaplanır, zarfın üstü yazılır, pulu yapıştırılır ve posta verilir. O mektuplar saklanan mektuplardı.

Günümüze geldiğimizde bu mektupların yerini e-posta aldı. Parmaklarınızın birkaç tuşa dokunmasıyla çok kısa bir süre içinde yazıp ve göndereceğiniz mektup muhatabına ulaşır ulamaz çok zaman –nefsine hoş gelen sözler söylememişseniz- maalesef çöpe gider.

Hele gençler! Çok tahammülsüzler. Sosyal medyada birkaç şiir paylaşınca ve bu paylaşımının altına “çok güzel, harika, müthiş dizeler” gibi kendisini öven yazıları da görünce kargadan başka kuş tanımıyorlar. Gençler için önerilerde bulunuyorum. İlk başta söylediklerime katılıp tavsiyelerim doğrultusunda okumalara başlayıp çok az yazma sözü veren yüzlerce genç ya okumayı bıraktı ya da yazmaktan vazgeçti. Gençler eline kalemi alınca şiirin hemen yazılabileceğini zannediyor. Varsın burunlarının dikine gitsinler. Ben buradayım şiiri kafamı yorarak ve yarararak öğrenmeye çalıştım. Kafa yorarak şiir yazmak isteyen gençlere de hiçbir zaman kapımı kapatmadım. Ömrün çoğu gitti azı kaldı. Buyuranlar için hâlâ hayattayım.

Emek verdiğiniz, elinden tuttuğunuz, yol gösterdiğiniz ancak sonradan sizi, şiiri, Türkçeyi üzen isimler olmuştur mutlaka hayatınızda. Bu tür örnekleri görmek pişmanlık oluşturuyor mu zaman zaman?

Türkçeyi bilmeden, Türkçeyi sevmeden hem vatanperver hem de şair/yazar olunmaz. Benim elimden tutup bana yol gösteren bir ustam olmadı. Bunun olmasını çok isterdim. Kendi kendimi yetiştirmeye çalışırken bugün bile Türkçeyi kullanırken zorluklarla karşılaşmıyorum desen yalan söylemiş olurum. Günümüz şairlerinden herhangi birisine; özne, yüklem, sıfat, zarf, tümleş, fiil çekimleri, şimdiki zaman, geçmiş zaman, gelecek zaman vb. sorular sorduğunuzda apışıp kaldığını göreceksiniz. Ben bütün bunları sonradan öğrenmeye çalışırken de şiirin ve yazının başına çok çoraplar ördüm.

Yaklaşık kırk yıldır hem öğrenmeye çalışıyorum hem öğretmeye. Ben hâlâ “yettim” demiyorum. Bunu demekten de ar ederim. Ancak gerek günümüzdeki okur gerekse gelecekteki okur, bizim hamlığımızı yetikliğimize karar verecektir.

Şiir için yol gösterici olmamı isteyen yüzlerce şair adayı geldi geçti. Anlattıklarımı pür dikkat dinlediler hemen hemen tamamına beş yıllık bir okuma ile birlikte şiir eskizleri yazmalarını söyledim. Bu zamanın da uzun bir zaman olmadığına da ayrıca ikna olmalarına rağmen bu beş yılı doldurup da benimle irtibatı sürdüren genç şair adayı olmadı. Eğer bu gençler şiirin peşini bırakmayıp benden habersiz yollarına devam ederlerse belli bir olgunluğa geldiklerinde söylediklerimin ne derece önemli olduğunu anlayacaklar ama iş işten çoktan geçmiş olacak. Ben bu yaşta yazmış olduğum şiirini kalemine ve samimiyetine güvendiğim birkaç arkadaşla paylaşıp görüşlerini aldıktan sonra yayınlamaya karar veririm.

Şiirleri ile ilgilenip yol yordam göstermeye çalıştığım gençler artık koca adam oldular. Adam olup olmadıklarına gelince içinden birkaç tanesi adam oldu diğerleri edebiyat dergilerinde fink atıp duruyor. Kimseye kırgınlığım, küskünlüğüm olmadı. Herkes kendine yakışanı yapar. Doğu Anadolu bölgesinde “kazın cücüğü güzün sayılır” derler. Kimin şiiri kendisinden sonraki zamanlara kalacak orasını kendisinden sonraki okur belirleyecektir. Ya da şöyle diyeyim: Benim işim benden önce yaşamış şairlerin şiirlerinden aldığım ilham ve onların şiirlerinden aldığım maya ile kendi şiirimi mayalamak tutup tutmadığı ise zaman içinde belli olacaktır.

“Türkçeyi bilmek, sevmek, kullanmak”tan bahsettiniz. Şiir namına Türkçeyi bozmayı mübah gören, anlamın sınırlarını zorlamak namına dilin mevcut halini hoyratça savuranlar var. Türkçeye ihanet mi bu yoksa birilerinin savunduğu gibi anlamsal, biçimsel bir kapı aralanır mı bu çabadan?

Şiir, sözün sıkıştırılmış hâlidir. Meramını uzun cümlelerle anlatmaz. Has şiirde sözün fazlalığı ya da eksikliği hissedilir. Şair, şiirini ister hece ister aruz ölçüsüyle yazsın, isterse serbest yazsın, manayı kısırlaştıracak ya da köpürtecek şekilde yazamaz. Bir şairin şiiri ne kadar tanıdığı biraz da Türkçeyi ne kadar bildiği, kelimeleri bir kilim deseni gibi birbirine uyumlu hâle getirerek ses ve mana dokumasıyla doğru orantılıdır.

Aklını ve kalbini insanlığın huzuru ve refahı için

kullanmayan insanlar yüzünden nasıl ki dünya her gün biraz daha yaşanmaz hale geliyorsa dili de aklın ve kalbin terazisinde tartmadan/dilinin altında yetirmeden söyleyen/yazan, şairler/yazarlar yüzünden kimsenin kimseye tahammülü yok. Kavgaların, anlaşamamaların tek müsebbibi dili gereği gibi kullanmasını bilmeyenler ve cahilliklerinde ısrarcı davrananlardır.

Edep bir insanın ilk öğreneceği kelimelerden birisidir. Bu kelimeyi duygu ve düşünce dünyamızdan çıkardığımızda insan damarlarımızdan birisini kesmiş oluruz ve bundan dolayı da her gün biraz daha zıvanadan çıkarız.

Sözün birinci derecede muhatabı insandır. Bu yüzden konuşarak anlaşılırız. Bir taraftan binlerce kelimeyi kullanmasını bilen bir insanla diğer taraftan ancak yüz, yüzeli kelimeyle konuşan insanı karşılaştırdığımızda birisi -dile getirilmese bile- çok-bilmişlikle, değeri ise cahillikle suçlanacaktır.

Şair/yazar dilin imkânları ölçüsünde ne kadar yeterli ise o kadar yeterli, değilse o kadar yetersiz bir dile sahiptir. Her yazan, konuşan bir başkasının anlamasını zorlaştıracak karnında türettiği kelimelerle ne anlatırsa anlatsın, kelimeleri dil ailesinin kaydına girmez. Günümüzde çok kullanılan ama ne manaya geldiği bilinmeyen ya da “laf olsun torba dolsun” kabilinden söylenen kelimeler var. Dil aynı zamanda bizim kimliğimizdir. Bizim geliştirmedığımız dil bir başka ülke tarafından sözlüğümüze katılırsa büyük oranda o ülkenin kültürüyle birlikte gelir. Tarih, dilimizi ana sütü gibi yeni nesillere aktaranları da içine su ya da alkol katıp aslını bozanları da unutmayacağı gibi öbür dünyada da hesabının sorulacağına inanıyorum.

Kendi namusunu bilen başkasının namusuna el/dil uzatmaz. Rahmetli Cemil Meriç: “Kamus namustur” diye boşuna söylememiş. Namusuna sahip çıkmayan hiçbir şair/yazar bizden değildir.

“Oluklar çift birinden nur akar birinden kir” hakikatince bu ikilik her alanda var ve buda şiire, sanata yansıyor. Şair bu durumun düzelmesi için ayrıca bir çabaya talip olmalı mı yoksa şiiri ve hayatıyla zaten bu mücadeleye omuz vermiş olur mu?

Şair de okuduğu kitapların etkisinde kaldığı, kendine dokunan (gönül akrabalığı kurduğu) şairlerden bir şekilde etkilenir. Gerek onların hayatından gerekse yazdıklarından aldığı ilhamla kendi şiirini yazar.

Zaman içinde şairin de hayatında dalgalanmalar, gelgitler olur. Şair de bir kaptan gibi bu dalgalanmalar ve gelgitler esnasında şiir gemisini kazasız belasız gönül limanlarına yanaştırmayı önceler. Şairin hayatındaki savrulmalar bir şekilde şiirine de yansır. Şair şiirine güvenmelidir ama “en güzel şiiri ben yazıyorum” diyerek kendini bir kahraman gibi göstermeye çalıştığı andan itibaren dalgaların arasında kaybolmaya, kayalara çarpmaya başlamıştır demektir.

Şair, aynı zamanda nefis atını er meydanına süren kişidir. Dizgini elinde bıraktığı anda atın içgüdüleri devreye girer. “At sahibine göre kişner”se, şiir de şairine göre itibar görür.

Şair, yazdıklarıyla bir şekilde zaten hayatın içinde yer alır. Burada önemli olan şairin yazdıklarıyla egosunu parlatmak mı yoksa hem dilin hem Türkçenin hadimi olmak mı? Şairin kendine soracağı esas soru budur.

Şair, ‘ben kimim, neden yazıyorum, yazdıklarımla insana dokunuyor muyum’ diye bir iç muhasebe yapmak zorundadır. Bu muhasebeyi yapmayan şair kahramanlık peşindedir. Oysa kahramanlık unvanını bazen yaşadığı dönemde bazen de dünyadan ayrıldıktan sonra yazdıklarının dokunduğu insanlar tarafından verilir.